

Jeugdhulp

Zuid-Limburg

Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien (in hun eigen buurt)

Transformatieplan regio Zuid-Limburg in het kader van het landelijk transformatiefonds

Vastgesteld in het regionaal bestuurlijk overleg Jeugdhulp regio Zuid-Limburg op 14 september 2018

Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien (in hun eigen buurt)

DIT ONTWIKKELVOOSTEL PAST BIJ:

Actielijn 2: Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien

Actielijn 3: Alle kinderen de kans bieden zich te ontwikkelen

INLEIDING

In Zuid-Limburg is de afgelopen jaren intensief samengewerkt om met de implementatie van de Jeugdwet zorg te dragen voor adequate jeugdhulp aan jeugdigen in onze regio. De overgang van Rijk naar gemeenten heeft daarbij in het begin meer tijd en energie gekost dan verwacht. Dit is in de begintijd ten koste gegaan van de nodige transformatie van jeugdhulp. Om deze transformatie een extra impuls te geven is een regionale transformatieagenda uitgevoerd met onder andere speerpunten op het gebied van de toegangsfunctie, het doorontwikkelen van de arrangementssystematiek, inrichten regiehouderschap en een integraal hulpverleningsproces.

Maar we zijn er nog niet. In werkgroepen wordt met aanbieders samengewerkt om knelpunten aan te blijven pakken en blijvend door te ontwikkelen. Voor 2019 liggen hier prioriteiten bij het inrichten van een integrale crisishulp Jeugd, het (starten met) anders inrichten van jeugdhulp in verblijfsvormen, het meer in nabijheid van jeugdigen organiseren van begeleiding, het meer integraal organiseren van jeugdhulp op scholen, het uitvoeren van een gezamenlijk transformatieplan met GI's, het digitaliseren en stroomlijnen van de werkwijze van 1G1P1R en het nader invullen van regiehouderschap.

Met name op het gebied van verblijf zien we nog zorgpunten. Jeugdigen krijgen hier niet altijd de integrale hulp die ze nodig hebben, de verblijfsvormen zijn te weinig buurtgericht ingericht, jeugdigen krijgen te maken met overplaatsingen en wachttijden leiden nog te vaak tot buitenregionale plaatsingen. We hebben hier acties op ingezet. Zo is er een regionaal actieteam van aanbieders en gemeenten actief om op casusniveau bij te lange wachttijden een doorbraak te forceren. Onze aanbieder van GGZ-verblijf stimuleren we met een innovatiesubsidie om te ambulantisieren en intensieve behandeling thuis meer in te gaan zetten. Maar gezamenlijk pakken we dit verder aan. Omdat een jeugdige uit zijn gezin en netwerk halen een grote impact heeft en zoveel mogelijk voorkomen moet worden. Om hier een versnelling in aan te brengen gaan we verblijfsvormen meer in de buurt van de jeugdige organiseren, pleegzorg extra ondersteunen en gezinshuizen stimuleren. Hiervoor vraagt de regio Zuid-Limburg een bijdrage uit het landelijk transformatiefonds van jaarlijks € 1.056.086 voor de periode 2018 tot en met 2020.

Voor de contactgegevens van de aanvragende centrumgemeente Maastricht en de aanvullende eisen wordt verwezen naar de bijlage.

DOEL

De afgelopen jaren zijn er zowel op inhoudelijk gebied, als op inkooptechnisch gebied zaken in gang gezet om de belangrijkste knelpunten rondom verblijf te verminderen. Gemeenten en aanbieders van

verblijf werken sinds 2016 intensief samen in een werkgroep om de onderlinge afstemming te versterken en gezamenlijk te werken aan inhoudelijke verbeterdoelstellingen op het gebied van verblijf, inclusief de in- en uitstroom. Dit heeft geleid tot een gezamenlijke 'Visie op het residentiële zorglandschap Zuid-Limburg' waarbij het belangrijkste uitgangspunt is dat jeugdigen zoveel mogelijk kunnen opgroeien en zich kunnen ontwikkelen in een gezinssituatie. Daarbij is van belang dat de basis op orde is. Rust, regelmaat en reinheid zijn kernbegrippen. Als een jeugdige uit huis geplaatst moet worden, gebeurt dit bij voorkeur in een vergelijkbare gezinssetting, of in een verblijfssetting waar een jeugdige kind kan zijn. De jeugdige verblijft zo kort mogelijk in de verblijfssetting en keert terug naar een gezinssituatie of heeft de basis meegekregen voor een goede zelfstandige start in de maatschappij.

Ondersteunend aan deze inhoudelijke visie zijn er de afgelopen jaren verschillende inkoopssystematieken gehanteerd. In 2015 en 2016 werd gebruik gemaakt van (all-in) arrangementen. Deze constructie is vanaf 2017 losgelaten, waarbij de verblijfscomponent en de behandel en/of begeleidingscomponent van elkaar zijn losgekoppeld. Tevens geldt er vanaf 2017 op sommige vormen van verblijf een degressief tarief. Vanaf 2018 zijn de verschillende verblijfsvormen verder gespecificeerd, om zo bepaalde types verblijf zoals gezinshuizen te stimuleren.

Ondanks bovengenoemde inspanningen zijn de knelpunten rondom verblijf onvoldoende verminderd. De belangrijkste knelpunten die momenteel worden gesignaleerd door gemeenten en zorginstellingen zijn:

1. Verblijf is momenteel **onvoldoende buurtgericht** ingericht. Kinderen worden in de meeste gevallen buiten de eigen buurt, en soms zelfs buiten de gemeente, geplaatst om opgenomen te worden in een residentiële setting. Dit zorgt voor 'ontworteling' van de jeugdige, waarbij het gewone leven van school, sportclubs, vrienden en familie drastisch wordt verstoord. Een dergelijke opname wordt vaak als traumatisch ervaren door de cliënt en zijn of haar systeem. Ook de goede / gezonde elementen worden daarmee ontregeld, wat duurzaam herstel niet bevordert.
2. Instellingen werken nog **onvoldoende** samen om aan cliënten met **meervoudige problematiek integrale zorg op maat** te leveren. Doordat verschillende problematiek op verschillende momenten op de voorgrond kan staan, kunnen er op verschillende momenten verschillende expertises nodig zijn. Deze expertises zijn niet altijd te vangen binnen één organisatie. Dat betekent dat instellingen intensief samen moeten werken om de zorg integraal rondom een cliënt te organiseren. Dat gebeurt nu nog onvoldoende.
Momenteel betekent meervoudige, complexe problematiek dat cliënten veelal van zorgaanbieder, en daarmee vaak ook van locatie moeten wisselen. Kinderen worden nog **te vaak overgeplaatst** tussen verschillende instellingen. Tevens is er onderling niet altijd een eenduidige visie over welke problematiek als eerste moet worden aangepakt, wat kan leiden tot discussies tussen zorginstellingen. Dit kan belemmerend werken voor het herstel.
3. **Wachttijden.** Momenteel zijn er voor de meeste vormen van verblijf wachttijden, variërende van enkele weken tot 6-9 maanden. Voor cliënten zijn wachttijden voor deze gespecialiseerde vormen van jeugdhulp zeer belemmerend, en tevens zorgen deze wachttijden voor een druk op de gemeentelijke toegangen, doordat zij onvoldoende ruimte en mogelijkheden hebben om kinderen te plaatsen. Dit leidt ertoe dat kinderen soms noodgedwongen buiten de regio worden geplaatst.

De regio wil de komende jaren voor deze knelpunten oplossingen vinden. De inkoop is hieraan ondersteunend en moet bijdragen aan het behalen van de doelstellingen. Deze (meerjarige) opgave willen gemeenten nadrukkelijk gezamenlijk met zorgaanbieders invullen.

De inhoudelijke doelstellingen en inkoopstrategie vanaf 2019 borduurt voort op het werk, de gedeelde visie en de inzet van de afgelopen jaren. Een aantal componenten zal echter een prominentere plek krijgen dan voorheen.

Een belangrijk uitgangspunt in onze visie is dat verblijf, veel meer dan nu het geval is, een buurt-/ wijkgericht karakter moet krijgen.

Wanneer het voor kinderen niet mogelijk is om thuis behandeling of begeleiding te ontvangen, moet een kind te allen tijde kunnen worden opgenomen. Deze opname willen we zoveel mogelijk in de wijk organiseren, waarbij het gewone leven van het kind zoveel mogelijk wordt ondersteund en intact blijft. Hierbij zien we een ideaalplaatje voor ons van verschillende huizen in de regio, waar kinderen met verschillende soorten problemen tijdelijk kunnen worden opgenomen. De basis bestaat uit rust, regelmaat en reinheid wat ingeregeld wordt met een vast gezicht/personeel. Opsplitsingen naar doelgroepen willen we, uiteraard waar mogelijk en verantwoord, loslaten, zodat kinderen –wanneer er een andere problematiek primair de aandacht vraagt- niet perse hoeven te verhuizen.

Daar waar kinderen, vanwege meervoudige, complexe problematiek, behoefte hebben aan verschillende expertises, wordt deze op maat ingeregeld. Als dit betekent dat instellingen domein-overschrijdend samenwerken, wordt dit gedaan. Zorg wordt rondom het kind georganiseerd, met zo min mogelijk schakels en overdrachtsmomenten.

Dit houdt in dat jeugdverblijf in Zuid-Limburg getransformeerd wordt. Indien uithuisplaatsing aan de orde is worden de volgende stappen ondernomen (als het gaat om soort verblijf):

- a. Is er een geschikt pleeggezin?
- b. Is er een geschikt gezinshuis?
- c. Kan de jeugdige terecht in een leefhuis?
- d. Of is de jeugdhulp die nodig is dermate zwaar dat een zorghotel nodig is?

Voor elk van deze stappen willen we verschillende acties ondernemen

- a. Extra aandacht voor pleegzorg, o.a. door ondersteuningsarrangementen 2018-2020
- b. Wervingscampagne gezinshuizen 2018-2020
- c. Uitvoeren pilot leefhuis 2019 en brede implementatie leefhuizen vanaf 2020

Daarnaast willen we de instroom en verblijfsduur beperken door de JIM aanpak breed te gaan implementeren in de regio Zuid-Limburg. Door gericht te vragen welke JIM (Jouw Ingebrachte Mentor) voor de jongere en ouder(s) behulpzaam is én door met ambulante systeemgerichte benadering door professionals (uit J-GGZ, J-LVB & J&O) thuis het hele gezinssysteem te ondersteunen. Meer informatie op <http://www.jimwerkt.nl>.

Daarbij maken we gebruik van de kennis en expertise die onze collega's van gemeenten en aanbieders in Midden-Limburg hebben opgedaan.

d. Implementatie JIM aanpak

**WAAROM DRAAGT DIT DOEL BIJ AAN ONTWIKKELING
EN WAT IS RELATIE MET ACTIELIJN(EN)**

Met dit voorstel wordt bevorderd dat jeugdigen, voor wie verblijf thuis (tijdelijk) niet mogelijk is, hun leven van alledag met school, clubs, vrienden en familie zoveel mogelijk kunnen voortzetten. Pleeggezinnen worden extra ondersteund door de inzet van ondersteuningsarrangementen. Daarnaast worden er extra gezinshuizen geworven voor jeugdigen waarvoor pleegzorg niet passend is. Als (tijdelijk) verblijf in een pleeggezin of gezinshuis niet mogelijk is, is er een kleinschalig leefhuis in de wijk/buurt waar de jeugdige kan verblijven en waar noodzakelijke begeleiding of behandeling wordt geboden. Hier kunnen jeugdigen met ernstige problemen in een woonsituatie veilige (hechtings)ervaringen opdoen zodat zij zich positief verder kunnen ontwikkelen tot zo zelfstandig mogelijke volwassenen die op een positieve manier kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven. Door de benodigde expertise voor begeleiding of behandeling erbij te halen worden overplaatsingen voorkomen.

THEORETISCHE ONDERBOUWING. Waarom draagt dit voorstel bij aan transformatie naar sterkere jeugdhulp, gericht op de actielijnen van het actieprogramma 'Zorg voor de Jeugd'?

Eén van de doelstellingen binnen de Jeugdwet is om hulp en ondersteuning aan jongeren meer dan voorheen te organiseren in de leefwereld van het kind. Met name binnen de residentiële jeugdhulp zijn jeugdigen vaak genooddaakt om hulp buiten hun vertrouwde omgeving te ontvangen, doordat residentiële voorzieningen (van oudsher) vrij gecentraliseerd zijn georganiseerd. Door op korte termijn te starten met een pilot leefhuizen zal worden gekeken welke randvoorwaarden moeten worden gecreëerd om de residentiële jeugdhulp meer in de leefomgeving van de jeugdigen te organiseren, waarbij integrale zorg, samenwerking tussen zorginstellingen en het optimaal aanhaken bij de infrastructuur in een buurt / wijk en het netwerk van de cliënt sleutelbegrippen zijn. De resultaten van de pilot worden geborgd in een vernieuwde inkoop per 2020.

Door rust en continuïteit zoveel mogelijk te borgen krijgen jeugdigen meer kans om hechtingsrelaties aan te gaan. Het aantal professionals wordt klein gehouden (zoveel mogelijk vaste gezichten). Wanneer kinderen en jongeren die nieuwe hechtingsrelaties aangaan deze voortijdig weer moeten afbreken, ontstaat plaatsingsinstabiliteit. Veel onderzoek toont aan dat dat een negatieve invloed heeft op de ontwikkeling van kinderen. De consequenties zijn problemen in hun gedrag, in hun sociale functioneren en in hun onderwijs- en werkkansen. Ook ontwikkelen of handhaven zij een negatief zelfbeeld, een bron voor psychische problemen en een groeiend wantrouwen tegen volwassenen.

Relaties herstellen met ouders en personen uit het sociaal netwerk zijn belangrijk voor een positieve, zelfstandige deelname aan het maatschappelijk leven. Ook het werken met een door Jou Ingebrachte Mentor (JIM) draagt hieraan bij.

Kinderen en jongeren verlaten het leefhuis als ze weer naar huis kunnen of in een andere gezinsvorm kunnen wonen, zoals een pleeggezin of gezinshuis. Dit geldt met name voor de jongere doelgroep. Bij de oudere doelgroep is uitstroom naar zelfstandig wonen of een andere woonvorm met begeleiding een optie.

Theoretische onderbouwing onder meer vanuit:

- Doordat de jongere meer beroep kan doen op ondersteuning van begeleiders in meer kleinschalige voorzieningen wordt de mogelijkheid verbeterd om te investeren in een vertrouwensband (Dekker, Van Miert, Roest & Van der Helm, 2016).
- Plaatsingsinstabiliteit heeft een negatieve invloed op de ontwikkeling van kinderen kan leiden tot problemen in gedrag, in sociaal functioneren en in onderwijs- en werkkansen (Oosterman, Schuengel,, Slot, Bullend en Doreleijers, 2007).
- Het alternatief voor uithuisplaatsing van jongeren (Van Dam, 2016)

UIT TE VOEREN IN EEN OF MEER REGIO'S?

De pilot leefhuis 2019 is gericht op de regio Zuid-Limburg. Aanbieders die meedoen in deze pilot kunnen hun ervaringen meenemen naar andere regio's en de verblijfsvorm ook in andere regio's doorontwikkelen. Dit is relatief makkelijk te faciliteren, omdat deze instellingen in meerdere regio's actief zijn. De evaluatie van de pilot kan gedeeld worden met andere regio's waarbij andere regio's kunnen profiteren van de leerpunten uit de pilot. Uiteindelijk zal duidelijk moeten worden in hoeverre dit transformatieplan bijdraagt aan het oplossen van de knelpunten die hierboven zijn benoemd en kunnen delen ervan overgenomen worden in andere regio's.

Ook de ervaringen met de ondersteuningarrangementen pleegzorg, de uitbreiding/stimulering gezinshuizen en het werken met JIM kan eenvoudig gedeeld worden met andere regio's.

MONITORING GERICHT OP

- Afname wachttijden tot plaatsing in verblijf
- Afname aantal overplaatsingen van jeugdigen in verblijf
- Voor welke groep jeugdigen is leefhuis een geschikte vorm van verblijf
- Tevredenheid jeugdigen over leefklimaat zoals jeugdigen dat ervaren. Hieruit kunnen leerpunten voor verdere doorontwikkeling gehaald worden.
- Ontwikkeling aantal pleeggezinnen
- Ontwikkeling aantal gezinshuizen

TE BETREKKEN PARTIJEN

Voor de doorontwikkeling van verblijfsvormen zijn de volgende partijen in een ontwikkelgroep betrokken:

- Aanbieders van verblijf jeugdhulp in de regio Zuid-Limburg
- Zorginstellingen voor aanvullende therapieën en hulp aan de jongeren
- Ervaringsdeskundigen (door middel van inzet jeugdpanels)
- Voor het beschrijven en volgen van resultaten en ontwikkeling wordt een begeleidingsgroep ingesteld.

EINDPRODUCT

De ervaringen die de regio opdoet met deze pilot worden geïnvesteerd in een nieuwe, langdurige werkwijze voor jeugdverblijf breed. De doorontwikkeling na de pilot leidt hiermee tot een nieuwe vorm van jeugdverblijf die meer uitgaat van de jeugdige en zijn/haar perspectief. Ervaringen in beide fasen kunnen worden gedeeld met andere gemeenten. Deelnemende aanbieders op hun beurt kunnen hun leerpunten en ervaringen meenemen bij de doorontwikkeling van jeugdverblijf in andere regio's.

KOSTENRAMING (indicatief) voor de periode 2018-2020

Onderdeel	2018-2020
Ondersteuningsprogramma pleegzorg	€ 100.000
Stimuleringsprogramma gezinshuizen	€ 100.000
Implementatie JIM aanpak	€ 150.000
Leefhuizen/ Verblijf in de wijk (pilot en implementatie)	€ 2.820.000